

Отримано: 13 травня 2026 р.

Прорецензовано: 16 травня 2026 р.

Прийнято до друку: 18 травня 2026 р.

Email: pikalova.aa@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9291-113X>

Researcher ID: GLN-7754-2022

DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30\(98\)-238-244](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30(98)-238-244)

Пікалова А. О. Репрезентація війни в дитячому поетичному дискурсі: український та англійськомовний виміри. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»* : серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2026. Вип. 30(98). С. 238–244.

УДК: 81'42:[821.111+821.161.2]-93

Пікалова Анна Олексіївна,

кандидатка філологічних наук, доцентка,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ВІЙНИ В ДИТЯЧОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА АНГЛІЙСЬКОМОВНИЙ ВИМІРИ

Стаття присвячена аналізу репрезентації теми війни в дитячому поетичному дискурсі на матеріалі сучасної української та англійськомовної поезії. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення мовних засобів репрезентації воєнної реальності в умовах сучасних соціокультурних трансформацій і недостатньою розробленістю цієї проблематики в сучасному науковому дискурсі. Метою роботи є виявлення та зіставлення основних способів репрезентації теми війни в українській та англійськомовній дитячій поезії.

У дослідженні застосовано лінгвістичний, лінгвостилістичний і дискурсивний аналіз, що дозволило виокремити чотири основні способи репрезентації війни: пряму номінацію, метафоризацію, емотивну вербалізацію та оцінну репрезентацію. Встановлено, що в сучасній українській дитячій поезії домінує пряма номінація воєнних реалій, що відображає актуальний досвід війни та зумовлює документальність і терапевтичну спрямованість текстів. Англійськомовна поетична традиція тяжіє до імпліцитної репрезентації війни через алегорію, символіку, іронію та систему образів.

Результати дослідження засвідчують відмінності у концептуалізації теми війни: українська дитяча поезія фіксує реальний досвід сучасної війни, тоді як англійськомовна – узагальнює його через історичну пам'ять, а також підкреслюють роль дитячої поезії у формуванні мовної картини світу дитини в умовах війни. Практична цінність роботи полягає у можливості використання її результатів у подальших міжкультурних та міждисциплінарних дослідженнях.

Ключові слова: дитячий поетичний дискурс, репрезентація війни, імпліцитна й експліцитна номінація, метафоризація, емотивність, оцінна лексика.

Anna Pikalova,

Ph.D. in Linguistics, Associate Professor,

Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy" Kharkiv Regional Council, Ukraine

WAR REPRESENTATION IN CHILDREN'S POETIC DISCOURSE: UKRAINIAN AND ENGLISH-LANGUAGE PERSPECTIVES

The article analyses the representation of war in children's poetic discourse based on contemporary Ukrainian and English-language poetry. The relevance of the study is determined by the need to examine linguistic means of representing wartime reality and the insufficient development of this issue in modern scholarship. The aim of the research is to identify and compare the main ways of war representation in Ukrainian and English-language children's poetry.

The study applies linguistic, stylistic, and discourse analysis, which made it possible to distinguish four principal modes of war representation: direct nomination, metaphorisation, emotive verbalisation, and evaluative representation. Contemporary Ukrainian children's poetry is dominated by direct nomination of wartime realities, reflecting the immediate experience of war and determining the documentary and therapeutic orientation of the texts. In contrast, the English-language poetic tradition tends toward implicit representation of war through allegory, symbolism, irony, and figurative imagery.

The findings reveal differences in the conceptualisation of war: Ukrainian children's poetry reflects the real experience of contemporary war, whereas English-language poetry generalises it through historical memory. The study also emphasises the role of children's poetry in shaping a child's linguistic worldview under wartime conditions.

Keywords: children's poetic discourse, war representation, implicit and explicit nomination, metaphorisation, emotiveness, evaluative lexis.

Постановка проблеми. У сучасній гуманітаристиці актуальним є дослідження мовних засобів репрезентації соціальних, культурних та історичних явищ у різних типах дискурсу. В умовах повномасштабного вторгнення в Україну тема війни набуває не лише суспільно-політичного, а й культурного та мовного виміру. Це зумовлює активізацію її репрезентації в художніх текстах, зокрема в дитячій поезії. У сучасній українській дитячій поезії тема війни репрезентується переважно прямо через актуальні реалії сьогодення, тоді як в англійськомовній традиції переважають опосередковані форми її мовного втілення.

Попри значну кількість досліджень дитячої літератури та війни в художньому дискурсі, питання мовної репрезентації теми війни в дитячій поезії залишається недостатньо опрацьованим у лінгвістичному аспекті, особливо в порівняльному вимірі української та англійськомовної дитячих літературних традицій. Це зумовлює актуальність дослідження.

Мета статті полягає у виявленні та описі мовних засобів репрезентації теми війни в дитячому поетичному дискурсі на матеріалі української та англійськомовної поезії.

Для досягнення мети визначено такі **завдання**: визначити основні способи репрезентації війни; схарактеризувати мовні засоби її актуалізації; порівняти особливості мовного втілення війни в українській та англійськомовній дитячій поезії.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі мовних засобів репрезентації війни в дитячому поетичному дискурсі та здійсненні порівняльного аналізу в українському й англійськомовному вимірах. **Практична цінність** роботи визначається можливістю використання її результатів у подальших дослідженнях дитячого дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика репрезентації війни в дитячій літературі привертає дедалі більшу увагу дослідників, особливо в контексті сучасних соціокультурних трансформацій.

В українському науковому дискурсі інтерес до теми війни в дитячій літературі значно активізувався після 2022 року. Зокрема, проаналізовано новітні українські тексти для дітей, у яких війна постає як одна з ключових соціально значущих тем. Сучасну дитячу літературу про війну розглядають як своєрідну психотерапевтичну практику, що допомагає дитині подолати травматичний досвід війни (Хома, 2024; Chłosta-Zielonka, 2023). Дослідники виокремлюють специфічні риси художнього втілення теми війни та виявляють маркери художньої репрезентації війни у сучасній літературі для дітей та юнацтва (Качак та Близнюк, 2024).

У розділі колективної монографії *Fieldwork in Ukrainian Children's Literature*, присвяченому аналізу української дитячої літератури, сформованої досвідом російсько-української війни, виокремлено ключові теми: спогади про дім як маркер ідентичності, метафору світла як символ надії та стійкості, а також дітей як свідків і нараторів війни (Yarova & Sundmark, 2025).

Водночас в українському мовознавстві останніх років активно досліджуються дискурсивні та когнітивні механізми репрезентації російсько-української війни, зокрема в газетному дискурсі, в аспекті фреймування війни як національної трагедії (Маслова, Ульянова та Яковлева, 2025). Увагу науковців привертають проблеми концептуалізації війни в медійному дискурсі через оцінну лексику, модальність, евіденційність, метафору та фреймінг, а також поєднання емоційно-оцінних і когнітивних стратегій репрезентації війни (Ковальчук та Мацієвський, 2025).

На думку науковців, збройні конфлікти історично викликали значний резонанс у дитячій літературі, особливо після Другої світової війни, будучи своєрідним інструментом пояснення травматичного досвіду (Condo Franco, 2021). Дослідження дитячої літератури воєнного часу зазвичай зосереджуються на зображенні ключових фігур, таких як герої, вороги та жертви, які структурують наративний вимір текстів (Maslinskaia & Maslinsky, 2024).

Окремий напрям становлять дослідження творчості Dr. Seuss, зокрема його творів "The Butter Battle Book" (Dr. Seuss, 1984), що інтерпретується як алегорична модель війни та критика гонки озброєнь, або "Yertle the Turtle" (Dr. Seuss, 2006), де образ правителя інтерпретується як алегорія авторитарної влади та тиранії (Nel, 2004). У цих студіях підкреслюється, що війна репрезентується через абсурдизовані ситуації та символічні образи, що дозволяє адаптувати складну тематику до дитячого сприйняття.

Таким чином, незважаючи на активний розвиток досліджень теми війни в дитячій літературі, аналіз дитячої поезії залишається фрагментарним.

Теоретичні засади дослідження. Вивчення репрезентації війни в дитячій поезії потребує звернення до лінгвістичних підходів, що розглядають мову як засіб осмислення соціального досвіду. Дослідники зазначають, що дитяча поезія тісно пов'язана з безпосереднім досвідом дитини та її емоційним світом (Styles, 1998), що пояснює тенденцію до прямої репрезентації реалій, зокрема воєнних. Науковці підкреслюють, що дитяча література дедалі частіше звертається до складних і раніше табуйованих тем (Reynolds, 2000), зокрема війни та травми.

З лінгвістичних позицій вербалізація досвіду – це процес мовного оформлення знань і переживань суб'єкта, оскільки мовні одиниці відображають когнітивні та емоційні структури свідомості (Селіванова, 2006). Значення мовних одиниць формується у межах дискурсу і безпосередньо пов'язане з соціокультурними умовами їхнього функціонування (Загнітко, 2012). З цих позицій мовні засоби відображають актуальний історичний досвід народу, а для українців – це досвід війни, що став однією з провідних тем сучасного українського художнього дискурсу.

Важливою характеристикою дитячої поезії є орієнтація на образність та емоційний вплив. Дитяча поезія значною мірою спирається на образи, звукову організацію та емоційний резонанс, що робить метафоричну й символічну репрезентацію особливо ефективною у відтворенні складних тем (Pullinger, 2017), зокрема війни.

Репрезентація війни в дитячій поезії визначається культурним контекстом. Культурні та соціальні умови істотно впливають на способи осмислення складних тем у дитячому дискурсі (Lathey, 2010). У сучасному українському контексті це зумовлює поєднання прямої номінації воєнної реальності з емоційним та символічним переосмисленням.

Відповідно до словникових дефініцій «війна» тлумачиться як «організована збройна боротьба» (Словник української мови, 1970: 669).

Репрезентація війни у поетичних текстах здійснюється не лише через пряму номінацію, а й через метафоричні, оцінні та емотивні компоненти (Богдан, 2014). Мовні репрезентанти війни є оцінно-маркованими, що забезпечує емоційність та експресивність сучасної української поезії (Запорожська, 2023). Це засвідчує, що тема війни актуалізується через номінативне, образне та емоційне переосмислення.

У цьому дослідженні вербалізація війни розглядається як багаторівневий процес, що охоплює кілька взаємопов'язаних мовних механізмів:

- 1) пряма номінація забезпечує фіксацію реалій воєнного часу через відповідну лексику;
- 2) метафоризація дозволяє трансформувати складний досвід у символічно опосередковану форму;
- 3) вербалізація емоцій відображає психологічний вимір війни та індивідуальний досвід дитини;
- 4) оцінна семантика формує аксіологічну модель осмислення воєнної дійсності через бінарні опозиції.

Таким чином, репрезентація теми війни в дитячій поезії розглядається як багаторівневий процес, що охоплює номінативний, образний, емотивний та аксіологічний рівні мовної актуалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз ілюстративного матеріалу дозволив виокремити основні мовні засоби репрезентації теми війни в дитячому поетичному дискурсі – пряму номінацію воєнних реалій, метафоричну репрезентацію, емотивну вербалізацію та оцінну лексику.

1. Пряма номінація війни

У сучасній українській дитячій поезії війна репрезентується за допомогою лексем на позначення реалій воєнного часу:

- військова техніка й зброя (*Хаймерс, Байрактар, Джавелін, танки, снаряди, гранатомет, патрон, амуніція, зброя, літак, автомат, броньовик, ППО*);
- військові дії та стани (*воєнні позиції, наступ, оборона, бій*);
- воєнні реалії повсякдення (*сирена, укриття, евакуація, тривога, небезпека, загроза, відбій, бомбосховище*);

• суб'єкти війни (*герой, захисники, командир, солдат, армія, бійці, ветерани, розвідка, піхотинці, вояк, переможці, ЗСУ*).

«Військова Абетка» Т. Строкач організована за алфавітним принципом, у межах якого тема війни репрезентується за допомогою лексем-номінативів, трансформуючи традиційну модель абетки у спосіб осмислення війни: *«Абетки є різні – звичайні, казкові./ На часі тепер ця абетка військова./ А – наша армія, мужня, сучасна./ А – автомат і атака безстрашна./ Б – БТР, і блокпост, і бригади./ Наші бійці, й Батьківщина, як мати»* (Строкач, п. д.).

У віршах зі збірки «Абетка маленьких переможців» (Абетка маленьких переможців, 2022: 29) репрезентація війни реалізується через пряму номінацію понять воєнної реальності (*Хаймерс, Байрактар, Джавелін, ЗСУ, воїн, воювати, шеврон, пес Патрон, танк ворожий, ворожі дрони*).

Зазначені абетки містять військову термінологію, що відображає вплив сучасного інформаційного простору та формування мовної картини дитини в умовах воєнного повсякдення.

На відміну від системної номінації в абетках, у віршах Г. Фальковича воєнна лексика інтегрується у ширший образний контекст. У збірці «Розкажи мені казку про війну» (Фалькович, 2025) функціонують лексеми *війна, оборона, воєнні позиції, бомби, ракети, літак, танк, піхотинці, вояк*. Проте тема війни репрезентована з певним дистанціюванням, оскільки події розгортаються навколо персонажів. Казковий наратив пом'якшує трагічність воєнної тематики, зберігаючи терапевтичний ефект текстів, що підтверджується назвами віршів «Півник збирався на війну», «Черепаха і війна», «Розкажи мені казку про війну» (там само).

У вірші «Руді і місто Коломия» (Фалькович, 2023) війна репрезентується не лише лексемою *війна*, а й назвами реалій воєнного часу: *сирена, укриття, загроза для життя, відбій*, що функціонують як складники повсякденного досвіду, репрезентуючи інтеграцію персонажів вірша – психіків, що разом з господарями змушені були покинути рідні домівки: *«З різних областей і міст»* (там само: 9). На думку письменника, тексти про війну мають уникати «відчуття безвиході й трагізму», зберігаючи віру у щасливе майбутнє (Фалькович, 2023: 36).

У вірші «Непросто» (Ніколенко, 2024: 50) вербалізуються лексеми *війна* та реалії воєнного повсякдення (*сирени, онлайн навчання, боятись, лякатись*).

Варто зазначити, що у дитячих віршах лексеми на позначення війни функціонують як маркери повсякденності, що виявляється у регулярності сирен та необхідності перебування в укриттях, засвідчуючи інтегрування воєнного досвіду у дитячу мовну картину світу.

Таким чином, пряма номінація війни характеризується розгалуженим номінативним полем і є одним із провідних механізмів вербалізації теми війни в сучасній українській дитячій поезії, забезпечуючи фіксацію актуальних реалій воєнного часу.

2. Метафорична репрезентація війни

Поряд із прямою номінацією важливу роль відіграє метафорична репрезентація війни, що дозволяє адаптувати травматичний досвід до дитячого сприйняття.

У поезії Г. Фальковича цей механізм є домінантним. Зокрема, у вірші «Вони поспішають» (Фалькович, 2025: 4) воєнна ситуація моделюється через антропоморфізовані образи жучків (*жучок-світлячок, рогатий жучок*), які виконують функції учасників війни (*«На воєнні позиції / При своїй амуніції», «Розбирати завалища / Після бомб та ракет.»*). Така образність трансформує воєнний досвід у символічно-ігрову форму. Важливим прийомом є також персоніфікація військової техніки: *«танк іржавіє», «літак похнюпив крила», «автомат сумує»* (там само: 35), що пом'якшує репрезентацію війни. У вірші «Руді і місто Коломия» (Фалькович, 2023) війна репрезентується через внутрішню фокалізацію, де наратором є пес Руді, що пом'якшує травматичний зміст.

У «Військовій абетці» Т. Строкач війна реалізується через персоніфікацію, наприклад: *«Мова вдяглась в камуфляж і у берці»* (Строкач, п. д.), що символізує залучення мовно-культурного простору до воєнного супротиву.

У текстах «Абетка маленьких переможців» метафоризація також спрямована на дитяче сприйняття: *«Байрактар – суперкомар / вкусить врага з-за хмар»* (Абетка маленьких переможців, 2022: 5), що адаптує образ військової техніки до дитячого сприйняття.

У поезії «Лист від тата» (Паламарчук, п. д.) війна репрезентується через епістолярне звернення батька до доньки. Метафоричні образи (*«тато прилетить», «зорі зачарують»*) пом'якшують воєнну тематику, трансформуючи її у казковий простір.

У «Коліска для мам» (Бондаренко, п. д.) репрезентація війни поєднує пряму номінацію воєнних реалій (*гармати, вороги*) з інверсією традиційної ролі дитини, оскільки дитина бере на себе роль захисту матері. Метафоричні конструкції *«молитвами всі гармати відведуть», «буду щастя колихати»* символізують віру в перемогу.

У вірші «Малюнок для солдата» (Максимович, п. д.) війна репрезентується через малюнок як форму символічного подолання війни та відтворення мирного світу (*«Тут світ веселою сіяв, / ... Свою любов намалював / ... І неба чистого блакить, / І сонце золотаве...»*).

Таким чином, метафоризація війни в сучасній українській дитячій поезії виконує компенсаторну функцію, дозволяючи інтегрувати складний досвід війни у доступну для дитини форму. Метафоричність у дитячих поетичних текстах демонструє тенденцію до пом'якшення воєнної тематики, тим самим зменшуючи гостроту травматичного досвіду.

3. Емотивна вербалізація війни

У межах цього дослідження використовується термін *емотивна вербалізація*, який акцентує на мовностилістичних засобах репрезентації емоцій.

Важливим компонентом репрезентації війни є емотивність, що відображає психологічне переживання воєнного досвіду. У проаналізованих текстах виокремлюємо кілька типів вербалізації емоцій, пов'язаних зі сприйняттям війни.

По-перше, індивідуально-родинна емотивність, що реалізується через образи очікування, молитви та сімейної єдності. Однією з домінант є осмислення війни через родинні зв'язки. Центральним образом стає батько-військовий, а сюжет будується навколо очікування його повернення. У вірші «Лист від тата» (Паламарчук, п. д.) емотивність поєднує дитячу перспективу та голос батька і реалізується через лексеми на позначення інтимізації (*«Тато дуже скучив», «Обійняти хоче так тебе!»*), що поєднують атмосферу тепла й дистанції між батьком і дитиною. Важливу роль відіграють також

зменшувально-пестливі форми звертання (*квіточка, пташко, рибонько, рідненька*). У вірші «Повертайся, татусю...» (Забіяка, п. д.) воєнна тематика репрезентується імпліцитно – через очікування повернення батька (*повертайся, татусю*), любові та надії через лексеми *люблю, молюся*. У вірші «Малюнок для солдата» (Максимович, п. д.) емотивність реалізується за допомогою звертання сина до батька через лексему *тато* і пестливу форму *татусь*, а також лексему *Герой*, що символізує підтримку та гордість. У цих поетичних текстах дитина постає як суб'єкт емоційної підтримки, а війна осмислюється через розлуку та надію на возз'єднання і перемогу.

У вірші «Пташка» (Луцевська, 2016) емотивність набуває форми символічної підтримки, де *бавовняна пташка-оберег* є символом захисту, сімейної єдності та емоційного зв'язку між домом і фронтом. Емотивність реалізується через лексеми з позитивною семантикою (*зігріє, оберіг, з любов'ю, в серці*), що протиставляються імпліцитному образу війни як простору небезпеки й розлуки.

По-друге, вербалізація емоцій сприйняття повсякденного воєнного досвіду, що поєднує подолання страхів, адаптацію до війни, підтримку надії на мирне майбутнє. У вірші «Руді і місто» (Фалькович, 2023) репрезентуються страх («*Що, коли сирена вие, / То загроза для життя – / Треба бігти в укриття*») і адаптація до умов сьогодення («*А відбій – маленьке свято!*»). Повтор лексеми *сирена* та прислівника *щодоби* інтенсифікує відчуття тривоги.

У вірші «Непросто» (Ніколенко, 2024: 50) емотивність пов'язана з досвідом життя дитини під час війни, що актуалізує: страх («*непросто постійно боятись*», «*лякатись сирен ночами*»), невизначеність («*Непросто, коли невідомо*»), розлуку («*Непросто жити не вдома / і з рідними розлучатись*»), складність навчання («*Непросто онлайн учитись*»). Повтор прислівника *непросто* підкреслює психологічну обтяженість воєнного повсякдення та глибину дитячих переживань. Вірш «Буде зустріч» (там само: 36) вирізняється позитивним смисловим наповненням від очікувань повернення до рідного міста («*хвилини вже рахують, / як прибудуть в рідне місто*») і надії на зустріч з татом («*Дуже скучили за домом, / але більш за все за татом...*»), що репрезентує досвід вимушеного переселення.

У вірші «Спи, моя дитино» (Строкач, п. д.) репрезентуються емоції сприйняття воєнних реалій життя – підтримка дитини у небезпечній ситуації («*Ти посидь тихенько, / Не лякайся, будь ласка, / Краще слухай казку...*») та підтримку надії на мирне і безпечне життя («*Не сумуй, не треба, / Буде мирне небо*»). Вірш «Колискові» (там само) актуалізує емотивність репрезентації реалій воєнного життя («*Ночі спокійної, люба дитино, / Без завивання сигналів тривоги*»).

По-третє, емотивна вербалізація відображає колективно-національні переживання українців. У віршах репрезентуються почуття єдності, сили та незламності народу: «*разом ми сильні*», «*служим Богу й Україні*» (Абетка маленьких переможців, 2022: 5). Основними репрезентантами стають займенник *ми* та лексеми на позначення українців з ад'єктивними («*нащадків славних запорожців*», «*Разом ми сильні*», «*ми незламна і сонячна нація*») (Абетка маленьких переможців, 2022: 5); «*ми – українці! / І вільні, й мужні, і сміливі*» («*Ми – українці*») (Строкач, п. д.).

Важливу роль відіграє емотивна компенсація – вербалізація позитивних емоцій, спрямованих на подолання травматичного досвіду війни. Так, наприклад, вірш «Чудеса й дива існують» (Фалькович, 2025: 6) актуалізує ствердження позитивних цінностей і віру в диво і чудо («*Чудеса дива існують – / ... Віриш – й стануться вони!*»), що підтримують віру в мирне майбутнє.

Таким чином, емотивна вербалізація теми війни в сучасній дитячій поезії поєднує родинно-інтимний, колективно-національний та адаптивний рівні переживання воєнного досвіду й виконує компенсаторну функцію.

4. Оцінна репрезентація теми війни

Важливу роль у репрезентації теми війни відіграє оцінна лексика, що формує аксіологічний вимір дитячого поетичного дискурсу через опозиції «свій – чужий», «мир – війна», «перемога – війна», «добро – зло».

У сучасній українській дитячій поезії чітко простежується репрезентація війни в категорії «добро – зло», що є типовою для дитячого світогляду та адаптує складну соціальну реальність до дитячого сприйняття, наприклад: «*Щоб добро перемогло, / Щоб навіки зникло зло*» («Руді і місто Коломия» (Фалькович, 2023: 11)); «*хай добро зло переможе!*» («Молитва» (Забіяка, п. д.)).

Інтерпретація воєнних подій зrealізовується у межах опозиції «свій – чужий», де свої асоціюються з позитивними характеристиками, а ворог отримує негативну оцінку. Ця опозиція репрезентується через прикметники з оцінною семантикою (*добрий, сміливий, сильний – злий, страшний, жорстокий*), а також через відповідні іменникові номінації (*герой, захисник – ворог*). Така лексика формує моральну структуру тексту. У проаналізованих віршах лексеми *паланиця* і *полуниця* є маркерами, що репрезентують опозицію «свій – чужий». Під час повномасштабного вторгнення ці лексеми трансформувалися у символи національної ідентичності та виконують функції мовного розрізнення «свій – чужий».

У сучасній українській дитячій поезії перемога постає як символ незламності, волі та єдності України й актуалізується в межах опозиції «перемога – війна». Позитивний полюс репрезентований лексемами *перемога* і *долати*, а негативний – номінаціями війни та її наслідків (*тривога, сльози*), номінативами на позначення ворога (*москалі, ординці*). Опозиція пов'язана з патріотичними мотивами, відповідно до яких перемога осмислюється як національна цінність. Репрезентантом позитивного полюсу є мотив повернення захисників додому, що актуалізує цінність життя та родини як ключову ознаку перемоги («*Щоб повернулися швидше до хати*»). Перемога підсилюється релігійною семантикою, що реалізується через молитви («*Отче наш, нам пошили перемогу*»), у яких перемога осмислюється як божественна підтримка і завершення війни. Важливими репрезентантами є також образ *пса Патрона*, гасло «*Слава Героям!*» та колороніми *синій* і *жовтий* як символи національної ідентичності й боротьби за незалежність.

У сучасній українській дитячій поезії опозиція «мир – війна» є однією з ключових аксіологічних моделей, що структурує дитячу картину світу. Мир вербалізується через лексеми з позитивною семантикою (*мрія, синє небо, ниви, пісня, сміх, слово українське, сонце, блакить*), що апелюють до природи, дому та дитинства. Війна позначається конкретними номінаціями травматичних реалій (*сирени, руїни*), що формують семантику загрози, втрати та нестабільності.

Прагнення миру постає однією з ключових людських цінностей: «*миру так хочуть дорослі й малі*» («Колискові» (Строкач, п. д.)), що підкреслює його універсальний характер. Особливу роль у репрезентації миру відіграє лексема *мрія*, що проєктує бажаний стан – мирне життя («*Хлопчина в серці мрію мав*» (Максимович, п. д.)), «*Файна в Коломиї й мрія*» (Фалькович, 2023: 11)).

Мир вербалізується за допомогою лексем *небо, сонце, пісня, ниви, сміх*, що формують образ гармонії та життя: «Заколосять щедро ниви» («Ми – українці» (Строкач, п. д.)), «І неба чистого блакить, / І сонце золотаве» (Максимович, п. д.). Образ *пісні* функціонує як культурно маркований символ миру й національної єдності: «Щоб лунала пісня й сміх» (Фалькович, 2023: 11).

Отже, оцінна інтерпретація війни в межах бінарних опозицій реалізується через різноманітні мовностилістичні засоби, що формують чіткі аксіологічні дихотомії.

5. Репрезентація теми війни в англійськомовній дитячій поезії

На відміну від сучасної української дитячої поезії, де війна репрезентується безпосередньо через актуальні реалії, в англійськомовній традиції переважає опосередкований спосіб її мовного вираження через алегорію, умовність та іронію.

Дослідники інтерпретують творчість Доктора Сьюза (Dr. Seuss) як антифашистську та антивоєнну, наголошуючи на алегоричному осмисленні війни, тоталітаризму й ідеологічного протистояння (Nel, 2003: 14). Письменник прагнув адаптувати складну тему війни до дитячого сприйняття через метафоричні образи: у «The Butter Battle Book» (Dr. Seuss, 1984) війна постає як абсурдизований конфлікт, у «Yertle the Turtle» (Dr. Seuss, 2006) репрезентовано критику тоталітаризму, а в «Horton Hears a Who!» (Dr. Seuss, 1990) – алегоричне осмислення бомбардувань Хіросіми (Rice, 2000: 2–3).

У «The Butter Battle Book» (Dr. Seuss, 1984) мовні репрезентанти війни функціонують у межах алегоричних понять, де сам конфлікт подається опосередковано через систему ігрових і okazіональних номінацій. Пряма воєнна лексика (*war, bomb, weapon, gun*) з'являється лише на етапі кульмінації, тоді як домінують okazіональні назви зброї (*Kick-a-Poo Kid, Jigger-Rock Snatchem, Boom-Blitz, Utterly Sputter, Blue Goo, Bitty Big-Boy Boomeroo*), що поєднують мовну гру із семантикою руйнування. Динаміку протистояння формують дієслівні маркери агресії (*shoot, drop, fight, beat, blow up*), а також бінарні опозиції (*Yooks vs Zooks*), які реалізують модель «свій – чужий» як фундамент воєнного мислення. Війна у тексті репрезентується як алегорія ідеологічного протистояння. Оцінна лексика (*you can't trust a Zook, kinks in his soul*) виконує функцію дегуманізації противника, а пропагандистські формули (*Fight! Fight! Do or Die!*) відтворюють механізми колективної мобілізації. Важливою є також наративна техніка передачі досвіду протистояння від старшого покоління до молодшого, що дозволяє інтерпретувати війну як елемент історичної пам'яті.

У поетичному тексті «Yertle the Turtle» (Dr. Seuss, 2006) війна та влада осмислюються через алегоричний образ короля-черепахи, який вибудовує ієрархію, стоячи на інших. Пряма воєнна лексика відсутня, однак конфлікт репрезентується через лексику наказу й підпорядкування (*gave a command, ordered, obeyed*), а також через номінації *king, ruler, throne*, що формують модель тотального контролю. Конфліктна семантика підсилюється опозицією «влада – підлеглі» та лексемами *afraid, pain, starving*, які репрезентують пригнічення й страх. Таким чином, війна вербалізується опосередковано – через маркери влади, примусу та домінування.

У вірші «Hug O' War» Шела Сільверстейна (Shel Silverstein) (Silverstein, 1974: 19) тема війни репрезентується імпліцитно через заперечення конфліктної моделі в опозиції «*tug o' war* – *hug o' war*». Лексема *tug* актуалізує семантику боротьби, однак нейтралізується через конструкцію *I will not play* та заміну на *hug*. Лексеми *hugs, kisses, cuddles, giggles, grins* формують семантичне поле миру та емоційної гармонії. Отже, текст реалізує антиконфліктну модель, у якій емпатія протиставляється агресії.

У вірші «A Soldier» Ленор Гетрік (Lenore Hetrick) (Hetrick, n. d.) війна репрезентується через оцінну та ідеологічну лексику. Лексеми *soldiers, fought, die* позначають участь у війні, однак переосмислюються через заперечення матеріальних мотивів (*not for conquest, not... gain or gold*) та актуалізацію духовних цінностей (*principles, creeds*). Війна постає як боротьба за ідеали, а лексеми *mighty standards, great and strong* репрезентують патріотичність і національну пам'ять.

Таким чином, в англійськомовній дитячій поезії тема війни переважно реалізується імпліцитно, засвідчуючи історичну пам'ять та опосередковану репрезентацію воєнних конфліктів, релевантну до дитячого сприйняття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Репрезентація війни у сучасній українській дитячій поезії зумовлена реаліями сьогодення та реалізується експліцитно, тоді як в англійськомовній традиції переважає імпліцитна репрезентація війни.

Проведений аналіз підтверджує, що репрезентація теми війни у сучасній українській дитячій поезії здійснюється через взаємодію чотирьох основних механізмів: пряма номінація фіксує актуальні реалії війни; метафоризація пом'якшує травматичний досвід; емотивна вербалізація відтворює психологічний вимір війни; оцінна семантика адаптує воєнну тематику до дитячого світосприйняття. У сукупності ці механізми засвідчують інтеграцію воєнного досвіду в дитячий поетичний дискурс і формування нової мовної картини світу дитини в умовах війни. Відмінності репрезентації теми війни в українському та англійськомовному дитячому поетичному дискурсі подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Параметри репрезентації війни в дитячому поетичному дискурсі

Дитячий поетичний дискурс	Український	Англійськомовний
Тип концептуалізації теми війни	війна як реальність	війна як метафора
Мовні репрезентанти	пряма номінація (війна, сирени, ракети, бомби, зброя, вибухи тощо)	імпліцитна репрезентація (алегорія, символи, іронія, образи миру)
Емотивно-аксіологічний вимір	терапевтична функція (допомога дітям пережити травматичний досвід)	дидактично-інтерпретаційна функція (пояснення конфлікту через гру, природу, фантазію)
Темпоральний вимір	сучасний досвід (документальність: відображення реального досвіду війни)	історична пам'ять (узагальненість: війна як абстрактний конфлікт, мир як універсальна цінність)

Наведена вище таблиця демонструє відмінності між українським та англійськомовним дитячим поетичним дискурсом у репрезентації теми війни: українська традиція тяжіє до прямої номінації й документальності, тоді як англійськомовна – до алегоричного та узагальненого осмислення війни.

Подальші студії можуть зосередитися на розширенні корпусу аналізованих текстів та поглибленні міжкультурного аналізу репрезентації теми війни.

Література:

1. Абетка маленьких переможців. Київ : Саміт-книга, 2022. 36 с.
2. Богдан С. В. Вербалізація війни в епістолярних текстах Лесі Українки. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*. 2014. Вип. II (24). С. 44–50.
3. Бондаренко К. Коліска для мами. URL: <https://mala.storinka.org> (дата звернення: 02.07.2025).
4. Забіяка Ю. Вірші для дітей. URL: <https://mala.storinka.org> (дата звернення: 02.07.2025).
5. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Т. 1. Донецьк : ДонНУ, 2012. 402 с.
6. Запорожська Д. М. Вербалізація концепту «війна» в українських рок-поезіях 2022 року. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 29. Т. 1. С. 45–48. DOI: 10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.7.
7. Качак Т. Б., Близнюк Т. О. Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. Вип. 2 (209). С. 151–157. DOI: 10.32782/2522-4077-2024-209-23.
8. Ковальчук І. В., Мацієвський О. Ю. Прагматичні стратегії висвітлення російсько-української війни в американських медіа: когнітивно-дискурсивний підхід. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2025. Вип. 28(96). С. 16–20. DOI: 10.25264/2519-2558-2025-28(96)-16-20.
9. Лушевська О. Пташка. *Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах. Серії «Шкільна бібліотека»* / укл. Т. Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. С. 80–87.
10. Максимович Г. Малюнок для солдата. URL: <https://mala.storinka.org> (дата звернення: 02.07.2025).
11. Маслова Ю. П., Ульянова В. О., Яковлева О. В. Conceptualisation of war as a national tragedy in Ukrainian newspaper discourse during the full-scale Russian invasion. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2025. Вип. 28(96). С. 31–39. DOI: 10.25264/2519-2558-2025-28(96)-31-39.
12. Ніколенко В. Вірші переможців. Івано-Франківськ : Маруся, 2024. 80 с.
13. Паламарчук І. Лист від тата. URL: <https://mala.storinka.org> (дата звернення: 02.07.2025).
14. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Київ : Довіра, 2006. 716 с.
15. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970. Т. 1. 799 с.
16. Строкач Т. Вірші для дітей. URL: <https://mala.storinka.org> (дата звернення: 02.07.2025).
17. Фалькович Г. Живі письменники; пряма мова. *Живі письменники. Як говорити з дітьми про війну та мир* : посібник. Київ : «Український інститут книги», 2023. 149 с.
18. Фалькович Г. Розкажи мені казку про війну. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2025. 48 с.
19. Фалькович Г. Руді і Чумацький Шлях. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. 72 с.
20. Хома К. Дитяча література про війну як складова мілітарного дискурсу. *Теоретична і дидактична філологія*. 2024. Вип. 37. С. 218–227. DOI: 10.31470/2309-15-17-2024-218-228.
21. Chłosta-Zielonka J. Therapeutic function of literary accounts of the war in Ukraine addressed to children. *Children's Literature in Education*. 2023. Vol. 54, № 3. P. 345–360.
22. Condoy Franco I. The depiction of war in literature for children. *Anuari de Filologia. Literatures Contemporànies*. 2021. Vol. 11. P. 47–62. DOI: 10.1344/AFLM2021.11.10.
23. Dr. Seuss. The Butter Battle Book. New York : Random House, 1984. 56 p.
24. Dr. Seuss. Yertle the Turtle and Other Stories. New York : Random House, 2006. 96 p.
25. Dr. Seuss. Horton Hears a Who. New York : Random House, 1990. 64 p.
26. Hetrick L. A. Soldier. Memorial Day Kids Poems. Woo! Jr. Kids Activities. URL: <https://woojr.com/memorial-day-kids-poems/> (date of access: 02.07.2025).
27. Lathey G. The Role of Translators in Children's Literature: Invisible Storytellers. New York : Routledge, 2010. 224 p.
28. Maslinskaia S., Maslinsky K. Children's literature in times of war: ruptures and continuities. *Strenae*. 2024. Vol. 25. DOI: 10.4000/130th.
29. Nel P. Dr. Seuss: American Icon. New York : Continuum, 2004. 301 p.
30. Pullinger D. From Tongue to Text: A New Reading of Children's Poetry. London : Bloomsbury, 2017. 232 p.
31. Reynolds K. Radical Children's Literature: Future Visions and Aesthetic Transformations in Juvenile Fiction. London : Palgrave Macmillan, 2007. 240 p.
32. Rice K. A. Dr. Seuss: The Man, the War, and the Work. *Chancellor's Honors Program Projects*. 2000. 75 p. URL: https://trace.tennessee.edu/utk_chanhonoproj/426 (date of access: 02.07.2025).
33. Silverstein S. Where the Sidewalk Ends: Poems and Drawings. New York : HarperCollins, 1974. 176 p.
34. Styles M. From the Garden to the Street: Three Hundred Years of Poetry for Children. London : Cassell, 1998. 224 p.
35. Yarova A., Sundmark B. Memories of the future: Ukrainian children's literature about war. In: Świetlicki M., Ulanowicz A. (eds.). *Fieldwork in Ukrainian Children's Literature*. London : Routledge, 2025. P. 243–264.

References:

1. *Abetka malen'kykh peremozhtsiv* [Alphabet of Little Winners]. (2022). Samit-knyha [in Ukrainian].
2. Bohdan, S. V. (2014). Verbalizatsiya viyny v epistolarynykh tekstakh Lesi Ukrayinky [Verbalization of war in Lesya Ukrainka's epistolary texts]. *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Movoznavstvo* [Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University. Series: Linguistics], II(24), 44–50 [in Ukrainian].
3. Bondarenko, K. (n.d.). *Kolyskova dlya mamy* [Lullaby for Mother]. <https://mala.storinka.org> [in Ukrainian].
4. Zabiya, Yu. (n.d.). *Virshi dlya ditey* [Poems for Children]. <https://mala.storinka.org> [in Ukrainian].
5. Zahnitko, A. P. (2012). *Sloynyk suchasnoyi linhvistyky: ponyattya i terminy* [Dictionary of Modern Linguistics: Concepts and Terms], (Vol. 1). DonNU [in Ukrainian].
6. Zaporoz'ka, D. M. (2023). Verbalizatsiya kontseptu «viyna» v ukrayins'kykh rok-poeziyakh 2022 roku [Verbalization of the concept “war” in Ukrainian rock poetry of 2022]. *Zakarpats'ki filolohichni studiyi* [Transcarpathian Philological Studies], 29(1), 45–48. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.7> [in Ukrainian].
7. Kachak, T. B., & Blyznyuk, T. O. (2024). Viyna v suchasniy ukrayins'kiy literaturi dlya ditey ta yunatstva [War in contemporary Ukrainian literature for children and youth]. *Naukovi zapysky. Seriya: Filolohichni nauky* [Scientific Notes. Series: Philological Sciences], 2(209), 151–157. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23> [in Ukrainian].
8. Kovalchuk, I. V., & Matsievskiy, O. Yu. (2025). Prahmatychni stratehiyi vysvitlennya rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny v amerykans'kykh media: kohnityvno-dyskursyvny pidkhid [Pragmatic strategies for covering the Russian-Ukrainian war in the American media: A cognitive-discursive approach]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu “Ostroz'ka akademiya”: seriya “Filolohiya”* [Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy: Philology Series], 28(96), 16–20. [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-28\(96\)-16-20](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-28(96)-16-20) [in Ukrainian].

9. Lushchevs'ka, O. (2016). Ptashka [Bird]. In T. Stus (Comp.), *Khrestomatiya suchashnoi ukrayins'koyi dytyachoyi literatury dlya chytannya v 3. 4 klasakh* [Anthology of Contemporary Ukrainian Children's Literature for Reading in Grades 3 and 4] (pp. 80–87). Vydavnytstvo Staroho Leva [in Ukrainian].
10. Maksymovych, H. (n.d.). *Malyunok dlya soldata* [A Drawing for a Soldier]. <https://mala.storinka.org> [in Ukrainian].
11. Maslova, Y. P., Ulianova, V. O., & Yakovlieva, O. V. (2025). Conceptualisation of war as a national tragedy in Ukrainian newspaper discourse during the full-scale Russian invasion. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiya": seriya "Filolohiya"* [Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy: Philology Series], 28(96), 31–39. [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-28\(96\)-31-39](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-28(96)-31-39).
12. Nikolenko, V. (2024). *Virshi peremozhtsiv* [Poems of the Winners]. Mahura [in Ukrainian].
13. Palamarchuk, I. (n.d.). *Lyst vid tata* [A Letter from Dad]. <https://mala.storinka.org> [in Ukrainian].
14. Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: napryamy ta problemy* [Modern Linguistics: Directions and Problems]. Dovira [in Ukrainian].
15. Bilodid, I. K. (Ed.). (1970). *Slovnyk ukrayins'koyi movy* [Dictionary of the Ukrainian Language] (Vol. 1). Naukova dumka [in Ukrainian].
16. Strokach, T. (n.d.). *Virshi dlya ditey* [Poems for Children]. <https://mala.storinka.org> [in Ukrainian].
17. Fal'kovych, H. (2023). Zhyvi pys'mennyky; pryama mova [Living Writers; Direct Speech]. In *Zhyvi pys'mennyky. Yak hovoryty z dit'my pro viynu ta myr: Posibnyk* [Living Writers. How to Talk with Children about War and Peace: A Guide]. Ukrayins'kyi instytut knyhy [in Ukrainian].
18. Fal'kovych, H. (2025). *Rozkazhy meni kazku pro viynu* [Tell Me a Fairy Tale about War]. Navchal'na knyha – Bohdan [in Ukrainian].
19. Fal'kovych, H. (2023). *Rudi i Chumats'kyi Shlyakh* [The Red-Haired Ones and the Milky Way]. Vydavnytstvo Staroho Leva [in Ukrainian].
20. Khoma, K. (2024). Dytyacha literatura pro viynu yak skladova militarnoho dyskursu [Children's literature about war as a component of military discourse]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiya* [Theoretical and Didactic Philology], 37, 218–227. <https://doi.org/10.31470/2309-15-17-2024-218-228> [in Ukrainian].
21. Chłosta-Zielonka, J. (2023). Therapeutic function of literary accounts of the war in Ukraine addressed to children. *Children's Literature in Education*, 54(3), 345–360.
22. Condoy Franco, I. (2021). The depiction of war in literature for children. *Anuari de Filologia. Literatures Contemporànies*, 11, 47–62. <https://doi.org/10.1344/AFLM2021.11.10>.
23. Dr. Seuss. (1984). *The Butter Battle Book*. New York: Random House.
24. Dr. Seuss. (2006). *Yertle the Turtle and Other Stories*. New York: Random House.
25. Dr. Seuss. (1990). *Horton Hears a Who*. New York: Random House.
26. Hetrick, L. A. (n.d.). Soldier. In *Memorial Day kids poems*. Wool Jr. Kids Activities. <https://woojr.com/memorial-day-kids-poems/>.
27. Lathey, G. (2010). *The Role of Translators in Children's Literature: Invisible Storytellers*. New York: Routledge.
28. Maslinskaia, S., & Maslinsky, K. (2024). Children's literature in times of war: Ruptures and continuities. *Strenae*, 25. <https://doi.org/10.4000/130th>.
29. Nel, P. (2004). *Dr. Seuss: American icon*. New York: Continuum.
30. Pullinger, D. (2017). *From Tongue to Text: A New Reading of Children's Poetry*. London: Bloomsbury.
31. Reynolds, K. (2007). *Radical Children's Literature: Future Visions and Aesthetic Transformations in Juvenile Fiction*. London: Palgrave Macmillan.
32. Rice, K. A. (2000). *Dr. Seuss: The Man, the War, and the Work*. Chancellor's Honors Program Projects. https://trace.tennessee.edu/utk_chanhonoproj/426.
33. Silverstein, S. (1974). *Where the Sidewalk Ends: Poems and Drawings*. New York: HarperCollins.
34. Styles, M. (1998). *From the Garden to the Street: Three Hundred Years of Poetry for Children*. London: Cassell.
35. Yarova, A., & Sundmark, B. (2025). Memories of the future: Ukrainian children's literature about war. In M. Świetlicki & A. Ulanowicz (Eds.), *Fieldwork in Ukrainian Children's Literature* (pp. 243–264). London: Routledge.